

βαρύνει μόνο την Επιτροπή, όταν αυτή κινεί τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 93, παράγραφος 2.

3. Η υποχρέωση ενημέρωσης της Επιτροπής επί των σχεδίων που αποβλέπουν στη θέσπιση ή την τροποποίηση ενισχύσεων, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 93, παράγραφος 3, πρώτη φράση, της Συνθήκης, δεν έχει εφαρμογή μόνο στο αρχικό σχέδιο, αλλά εκτείνεται επίσης και στις τροποποιήσεις που επιφέρονται μεταγενεστέρως σ' αυτό το σχέδιο, εξυπακούεται δε ότι οι πληροφορίες αυτές μπορούν να παρασχεθούν στην Επιτροπή στο πλαίσιο των διαδουλεύσεων που διεξήχθησαν πριν από την αρχική γνωστοποίηση.
4. Η απαγόρευση θέσεως σε εφαρμογή που προβλέπεται στο άρθρο 93, παράγραφος

3, τελευταία φράση, της Συνθήκης εφαρμόζεται στο σύνολο του σχεδιαζόμενου καθεστώτος ενισχύσεων και στην τελική μορφή του, όπως θεσπίζεται από τις εθνικές αρχές. Αν στο σχέδιο, το οποίο γνωστοποιήθηκε αρχικά, επήλθαν εν τω μεταξύ τροποποιήσεις που δεν γνωστοποιήθηκαν στην Επιτροπή, η απαγόρευση εφαρμόζεται σ' αυτό το σχέδιο, όπως έχει τροποποιηθεί, εκτός εάν η υποτιθέμενη τροποποίηση αποτελεί στην πραγματικότητα αυτοτελές μέτρο ενίσχυσης που πρέπει να εκτιμηθεί χωριστά και δεν είναι επομένως ικανό να επηρεάσει την κρίση, την οποία η Επιτροπή έχει ήδη εκφέρει ως προς το αρχικό σχέδιο· στην τελευταία περίπτωση, η απαγόρευση δεν εφαρμόζεται παρά μόνο στο μέτρο ενίσχυσης που θεσπίζεται με την τροποποίηση.

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις 91 και 127/83,

που έχουν ως αντικείμενο αιτήσεις του *Gerechtshof* του Άμστερνταμ προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με τις οποίες ζητείται, στο πλαίσιο διαφορών που εκκρεμούν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

HEINEKEN BROUWERIJEN BV

και

INSPECTEUR DER VENNOOTSCHAPSBELASTING, ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ (υπόθεση 91/83)

και μεταξύ

HEINEKEN BROUWERIJEN BV

και

INSPECTEUR DER VENNOOTSCHAPSBELASTING, ΟΥΤΡΕΧΤΗ (υπόθεση 127/83),

η έκδοση προδικαστικής απόφασης ως προς την ερμηνεία των άρθρων 92 και 93 της Συνθήκης ΕΟΚ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα)

συγκείμενο από τους O. Due, πρόεδρο τμήματος, K. Κακούρη, U. Everling, Y. Galmot και R. Joliet, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. F. Mancini

γραμματέας: D. Louterman, υπάλληλος διοίκησης

εκδίδει την ακόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

Περιστατικά

Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, η εξέλιξη της διαδικασίας και οι παρατηρήσεις που κατατέθηκαν δυνάμει του άρθρου 20 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της ΕΟΚ συνοψίζονται ως εξής:

Το SIR (Stb. 1974, 95) θεσπίστηκε στις 27 Φεβρουαρίου 1974. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, αυτού του νόμου προβλέπει ότι:

«Οφείλεται φόρος... λόγω:

I — Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

α) χορηγήσεως άδειας οικοδομήσεως για την ανέγερση κτιρίου·

A — *Η εθνική νομοθεσία*

β) κατασκευής εγκαταστάσεως.»

1. Το Wet Selectieve Investeringsregeling

Στο ολλανδικό κοινοβούλιο, για να αμβλυνθούν τα προβλήματα που προκαλεί η πληθυσμιακή συμμόρφηση στο δυτικό τμήμα των Κάτω Χωρών (το «Randstad-Nederland»), εισήχθη το 1972 νομοσχέδιο σχετικά με το «Wet Selectieve Investeringsregeling» (νόμος περί εκλεκτικής ρυθμίσεως που εφαρμόζεται στις επενδύσεις, εφεξής SIR) περί επιβολής φόρου στο μεγαλύτερο μέρος των νέων επενδύσεων σ' αυτή την περιοχή της χώρας.

Κατά το άρθρο 5, παράγραφος 1, και το άρθρο 10, παράγραφος 1, το ύψος του φόρου που αναφέρεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχεία α) και β), καθορίζεται αντίστοιχα σε 25% και σε 3% των κατ'εκτίμηση εξόδων κτήσεως και κατασκευής. Πάντως, τόσο το άρθρο 5, παράγραφος 2, όσο και το άρθρο 10, παράγραφος 2, προβλέπει ότι αυτά τα ποσά μπορούν να τροποποιηθούν με γενικά διοικητικά μέτρα και ότι έτσι μπορούν να καθοριστούν διάφορα ποσοστά ανάλογα με την περιοχή, στην οποία πραγματοποιείται η

κατασκευή ή ανάλογα με τη φύση ή τον προορισμό του κτιρίου ή της εγκατάστασης.

Πριν τεθεί σε ισχύ την 1η Οκτωβρίου 1975, το SIR τροποποιήθηκε με νόμο της 28ης Μαΐου 1975 (Stb. 1975, 290) που προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι με γενικό διοικητικό μέτρο μπορεί να οριστεί ότι ο φόρος δεν εφαρμόζεται στα κτίρια ή στις εγκαταστάσεις που κατασκευάζονται σε μία καθορισμένη περιοχή. Κατ' εφαρμογή αυτής της διατάξεως ελήφθη γενικό διοικητικό μέτρο με απόφαση της 17ης Ιουνίου 1975 (Stb. 1975, 325). Κατά συνέπεια το SIR τέθηκε σε εφαρμογή μόνο ως προς ένα πολύ περιορισμένο μέρος του πεδίου εφαρμογής του και, βάσει αποφάσεως της 6ης Σεπτεμβρίου 1976 (Stb. 1976, 478), η προβλεπόμενη φορολογία αναστάλη αναδρομικά από τις 9 Ιουνίου 1976. Εντούτοις, η αναστολή αυτή ανακλήθηκε στη συνέχεια, αναδρομικά από τις 29 Ιουνίου 1978.

2. Το Wet Investeringsrekening

Στις 16 Φεβρουαρίου 1977, εισήχθη στο ολλανδικό κοινοβούλιο νομοσχέδιο, το οποίο κατέληξε στο «Wet Investeringsrekening» (Stb. 1978, 368· εφεξής το WIR).

Στην αιτιολογία αυτού του νόμου αναφέρεται ως ευκαίωτο προς το συμφέρον της απασχόλησης «να ενθαρρυνθούν οι επενδύσεις και να ληφθούν σχετικά υπόψη τα συμφέροντα της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης ορισμένων περιοχών, της χωροταξίας, (...) καλών συνθηκών περιβάλλοντος και χρησιμοποίησης της ενέργειας και των πρώτων υλών με οικονομία».

Το σχέδιο του WIR προέβλεπε ένα σύστημα εισφορών στην επένδυση (βασικές πριμοδοτήσεις) και πριμοδοτήσεις για την επένδυση (εκλεκτικές πριμοδοτήσεις) μειώνοντας το ύψος του οφειλόμενου φόρου κατά τη διάρκεια του έτους της επένδυσης. Κατ' αρχήν, οι βασικές πριμοδοτήσεις έπρεπε να εφαρμοστούν κατά γενικό τρόπο

ως προς όλες τις επιχειρήσεις στις Κάτω Χώρες ανεξάρτητα από τη φύση ή τον τόπο των δραστηριοτήτων. Αν η επένδυση συγκέντρωνε ορισμένες προϋποθέσεις, ο επιχειρηματίας που προέβαινε στην επένδυση έπρεπε, επιπλέον, να είναι σε θέση να επικαλεστεί δικαίωμα για μία ή περισσότερες εκλεκτικές πριμοδοτήσεις. Μεταξύ αυτών των πριμοδοτήσεων αναφερόταν μία «γενική περιφερειακή πριμοδότηση» που προοριζόταν για τις επενδύσεις σε κτίρια και εγκαταστάσεις που πραγματοποιούνταν έξω από το «Randstad».

Με έγγραφο της 28ης Φεβρουαρίου 1977, η ολλανδική κυβέρνηση, κατ' εφαρμογή του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης γνωστοποίησε το νομοσχέδιο WIR στην Επιτροπή.

Με έγγραφο της 26ης Μαΐου 1977 η Επιτροπή απάντησε ότι είχε κινήσει τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης κατά του εν λόγω νομοσχεδίου, ιδίως όσον αφορά τη γενική περιφερειακή πριμοδότηση. Η Επιτροπή υπογράμμισε σχετικά ότι δεν διατυπώνει αντιρρήσεις κατά αυτής της ρυθμίσεως «καθόσον η ενίσχυση χορηγείται εντός των περιοχών και μέσα στα μέγιστα όρια, που η Επιτροπή δέχεται εξαίρεση» (το 1974). Επειδή, εντούτοις, η Επιτροπή αγνοούσε τη γεωγραφική περιοχή, για την οποία θα καθοριζόταν η πριμοδότηση, δήλωσε ότι δεν μπορούσε να ελέγξει αν η ενίσχυση αυτή μπορούσε να ληφθεί υπόψη για την εφαρμογή μιας από τις παρεκκλίνουσες διατάξεις που αναφέρονται στο άρθρο 92, παράγραφος 2, της Συνθήκης.

Ύστερα από τη σύσκεψη που έγινε μεταξύ της ολλανδικής κυβέρνησης και της Επιτροπής η εν λόγω κυβέρνηση παραιτήθηκε από τη θέσπιση της γενικής περιφερειακής πριμοδότησης και περιέλαβε το ποσό στη βασική πριμοδότηση, η οποία δεν εμπίπτει, κατά την Επιτροπή, ως γενικό μέτρο, στο άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Το

νομοσχέδιο τροποποιήθηκε ανάλογα και η Επιτροπή έλαβε γνώση γι' αυτό με έγγραφο της 16ης Μαΐου 1978.

Με έγγραφο της 21ης Απριλίου 1978, η Επιτροπή ανακοίνωσε στην ολλανδική κυβέρνηση ότι έκλεισε η διαδικασία που είχε κινηθεί στις 26 Μαΐου 1977 κατά του σχεδίου του WIR. Η Επιτροπή υπογράμμισε ότι είχε σημειώσει ότι «η γενική περιφερειακή πριμοδότηση δεν θα θεσπίζοταν».

Το WIR θεσπίστηκε στις 29 Ιουνίου 1978. Τέθηκε σε ισχύ στις 19 Ιουλίου 1978 αναδρομικά από τις 24 Μαΐου 1978. Μεταξύ άλλων, προβλέπει τη θέσπιση συνεισφοράς στην επένδυση ίσου ύψους για όλη τη χώρα, προσαυξανόμενη σε σχέση με την προβλεπόμενη αρχικά συνεισφορά και ανερχόμενη σε 23 % για τα νέα κτίρια.

Κατά τη συζήτηση επί του νομοσχεδίου στο ολλανδικό κοινοβούλιο εκφράστηκε η πρόθεση να ισχύσει εκ νέου ο φόρος που προβλέπεται από το SIR, ο οποίος είχε ανασταλεί από τις 9 Ιουνίου 1976 και, στη συνέχεια, τροποποιήθηκαν τα άρθρα 5, παράγραφος 2, και 10, παράγραφος 2, του SIR από το WIR. Επιπλέον, αντί της μεταβατικής ρύθμισης που προβλεπόταν αρχικά θεσπίστηκε από το άρθρο 36 του WIR η ακόλουθη διάταξη:

«Όσον αφορά τα κτίρια για τα οποία υποβλήθηκε αίτηση για να χορηγηθεί άδεια οικοδομής, όπως προβλέπεται από το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α), του SIR... πριν από την ημερομηνία, κατά την οποία τέθηκε σε ισχύ η απόφαση που καταργεί την απόφασή μας της 6ης Σεπτεμβρίου 1976 (Stb. 178), η συνεισφορά στην επένδυση καθορίζεται (...) σε 11 % αντί 23 %.»

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 1976 ανακλήθηκε αναδρομικά από τις 29 Ιουνίου 1978. Η μείωση της συνεισφοράς ίσχυε, συνεπώς, για τις αιτήσεις που είχαν υποβληθεί μεταξύ 24 Μαΐου και 29 Ιουνίου 1978.

B — Το ιστορικό των διαφορών και η διαδικασία

1. Η προσφεύγουσα στην κύρια δίκη, η εταιρία Heineken Brouwerijen BV, Zouterwoude (εφεξής η προσφεύγουσα), πραγματοποίησε μέσα στο «Randstad» το 1978 και το 1979 δύο επενδύσεις, για τις οποίες χορηγήθηκε η ενίσχυση που προβλέπεται από το WIR. Πάντως, για μία από αυτές, η συνεισφορά στην επένδυση μειώθηκε κατ'εφαρμογή του μεταβατικού κανόνα που περιέχεται στο άρθρο 36 του WIR. Στην άλλη επένδυση επιβλήθηκε ο φόρος που προβλέπεται από το SIR.

Στη συνέχεια, η προσφεύγουσα άσκησε ενώπιον του Gerechtshof του Άμστερνταμ δύο προσφυγές κατά των αποφάσεων που είχαν λάβει οι Inspecteur der vennootschapsbelasting (έφοροι εταιριών) στο Άμστερνταμ και Ουτρέχτη, αιτιστοίχως, από τις οποίες με τη μία απορρίφθηκε η αίτηση της προσφεύγουσας σχετικά με πλήρη συνεισφορά δάσει του WIR για την πρώτη επένδυση και με την άλλη επιβεβαιώθηκε η επιβληθείς φόρος στην τελευταία επένδυση δυνάμει του SIR.

2. Η προσφεύγουσα προέβαλε ενώπιον του Gerechtshof ότι αν ληφθεί υπόψη στο σύνολό της η ρύθμιση, που θεσπίστηκε με το SIR και με το WIR, τα μέτρα που ελήφθησαν στην ουσία συνιστούσαν ενίσχυση, το αποτέλεσμα της οποίας είναι το

ίδιο με το αποτέλεσμα της ενίσχυσης που προβλεπόταν αρχικά από το νομοσχέδιο WIR, κατά του οποίου η Επιτροπή είχε διατυπώσει αντιρρήσεις και είχε κινήσει τη διαδικασία θάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης. Υπογράμμισε, ιδιαίτερα, ότι το SIR, οι τροποποιήσεις που επήλθαν μ' αυτό το νόμο στα άρθρα 5, παράγραφος 2, και 10, παράγραφος 2, η διαφοροποιημένη φορολογία του άρθρου 36 του WIR και τα πραγματικά αποτελέσματά του, σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα του πρώτου, έπρεπε να θεωρηθούν, χωριστά ή στο σύνολό τους, ως ενίσχυση ή ως ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 92 της Συνθήκης ΕΟΚ, που διενεργήθηκαν χωρίς προηγούμενη γνωστοποίηση σύμφωνα με το άρθρο 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης.

3. Οι φορολογικές αρχές αμφισβήτησαν αυτές τις απόψεις.

4. Το *Gerechtshof* ανέβαλε την έκδοση απόφασης και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

1. Το «*Wet Selectieve Investeringsregeling*», οι τροποποιήσεις αυτού του νόμου ως προς τα αποτελέσματά τους, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του «*Wet Investeringsrekening*», η διαφοροποιημένη φορολογία που περιελήφθη στο άρθρο 36 του τελευταίου αυτού νόμου ή τα συνδυασμένα πραγματικά αποτελέσματα των νόμων αυτών μπορούν μεμονωμένα ή στο σύνολό τους να θεωρηθούν ως ενίσχυση ή ως ενισχύσεις, όπως εκτίθεται στο σκεπτικό της απόφασης αυτής;

2. Το άρθρο 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης πρέπει να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι κάθε ενδιαφερόμενο πρόσωπο πρέπει να έχει τη δυνατότητα να γνωρίζει αμέσως και σαφώς τη γνωστοποίηση κράτους μέλους προς την Επιτροπή περί της προθέσεως θεσπίσεως ή τροποποίησης ενισχύσεων;

3. Μία τέτοια γνωστοποίηση πρέπει επίσης να αναφέρεται και στις τροποποιήσεις που επιφέρονται στο σχέδιο νόμου κατά τη διάρκεια των κοινοβουλευτικών συζητήσεων;

4. Όταν μία τροποποίηση που επέρχεται σε υπό θέσπιση νέα ενίσχυση δεν κοινοποιείται στην Επιτροπή, ενώ της έχει κοινοποιηθεί το σχέδιο ενίσχυσης, το οποίο τροποποιείται, η απαγόρευση περί εφαρμογής που προβλέπεται στο άρθρο 93, παράγραφος 3, τελευταία φράση, της Συνθήκης πρέπει να θεωρείται ως εφαρμοστέα και, σε καταφατική περίπτωση, η απαγόρευση αυτή εφαρμόζεται μόνο ως προς το μέρος της ενίσχυσης που θεσπίστηκε με την τροποποίηση αυτή;

5. Σύμφωνα με το άρθρο 20 του πρωτοκόλλου περί του οργανισμού του Δικαστηρίου της ΕΟΚ κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου η προσφεύγουσα στην κύρια δίκη, η εταιρία *Heineken Brouwerijen BV*, εκπροσωπούμενη από τον *F. Salomonson*, δικηγόρο *Άμστερνταμ* και από τον *A. E. R. Crollius*, φοροτεχνικό σύμβουλο στο *Rijswijk*, η ολλανδική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον *I. Verkade*, Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Εξωτερικών Υποθέσεων, η ιταλική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον *P. G. Ferri*, *avvocato dello Stato*, και η Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον *B. van der Esch*.

6. Το Δικαστήριο με Διάταξη της 1ης Φεβρουαρίου 1984 αποφάσισε τη συνεκδικασία των δύο υποθέσεων προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας και έκδοση κοινής απόφασης.

7. Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και μετ' ακρόαση του γενικού εισαγγελέα το Δικαστήριο αποφάσισε την έναρξη της προφορικής διαδικασίας, αφού έθεσε στην Επιτροπή τις ερωτήσεις που αναφέρονται παρακάτω στο σημείο III.

8. Με Διάταξη της 28ης Μαρτίου 1984, το Δικαστήριο αποφάσισε να αναθέσει τις δύο υποθέσεις στο πέμπτο τμήμα.

II — Γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου

i) Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

Η *ιταλική κυβέρνηση* υπογραμμίζει ότι το πρόβλημα που θίγει το *Gerechthof* θέτει, προπάντων, ένα προκαταρκτικό ζήτημα ως προς τη δυνατότητα απόφασης ερμηνείας των άρθρων 92 και 93 της Συνθήκης υπό την έννοια του άρθρου 177. Σχετικώς, επισημαίνει τη νομολογία του Δικαστηρίου, ιδίως την απόφαση της 22ας Μαρτίου 1977 (*Steinike και Weinlig*, 78/76, *Jurispr.* σ. 595) από όπου καταφαίνεται ότι το Δικαστήριο δεν αποκλείει κατά γενικό τρόπο ότι ο εθνικός δικαστής μπορεί να προκαλέσει απόφαση ερμηνείας των κανόνων της Συνθήκης σχετικά με τις ενισχύσεις, συγχρόνως δε θέτει τα όρια της ενδεχόμενης κανονιστικής σημασίας των άρθρων 92 και 93 για τη λύση διαφοράς που διέπεται από το εσωτερικό δίκαιο. Πράγματι, εφόσον πρόκειται για το αν συμβιβάζεται ή όχι ενίσχυση με την Κοινή Αγορά, ο κοινοτικός κανόνας δεν έχει καθόλου σημασία στα πλαίσια διαφοράς που υπάγεται στην αρμοδιότητα του εθνικού δικαστή, επειδή η απόφαση επί της διαφοράς αυτής δεν μπορεί να εμπίπτει στην αρμοδιότητα διαφορετικής αρχής από αυτή που αναφέρεται θεσμικά στο άρθρο 93, δηλαδή έξω από το πλαίσιο της ειδικής διαδικασίας που προβλέπεται από το άρθρο

αυτό και μέσα στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της Επιτροπής σχετικά με αυτό. Η διαδικασία αυτή εκφράζει τον αναγκαίο συμβιβασμό για να μπορεί η κανονιστική κρίση περί του ασυμβίβαστου που αναφέρεται στο άρθρο 92 να μεταμορφωθεί συγκεκριμένα κατά περίπτωση σε απαγόρευση που εκφράζει την αντίφαση μεταξύ της ενίσχυσης και της Συνθήκης.

Όμως, τα ερωτήματα που υπέβαλε το *Gerechthof* αναφέρονται σε μία κατάσταση, κατά την οποία η διαδικασία αυτή, που κίνησε η Επιτροπή, έκλεισε συνεπεία των απαντήσεων που παρέσχε η ολλανδική κυβέρνηση.

ii) Επί του πρώτου ερωτήματος

1. Κατά την *προσφύγουσα*, η επαναφορά τον Ιούνιο 1978 των φόρων που εφαρμόζονταν βάσει του SIR, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του WIR, συνιστά ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 92 της Συνθήκης. Επιπλέον, η εφαρμογή του άρθρου 36 του WIR συνιστά ήδη αυτή καθαυτή ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 92.

1.1. Η *προσφεύγουσα* υπογραμμίζει ότι στη θέση της ρύθμισης που προβλεπόταν αρχικά από το WIR και περιελάμβανε βασική πριμοδότηση για το σύνολο της επικράτειας και γενική περιφερειακή πριμοδότηση για τις επενδύσεις που πραγματοποιούνται εκτός του «*Randstad*», η βασική πριμοδότηση αυξήθηκε μέχρι ένα ποσό που αντιστοιχεί στο σύνολο της αρχικής βασικής πριμοδότησης και της γενικής περιφερειακής πριμοδότησης. Για να πραγματοποιηθεί η επιδιωκόμενη περιφερειακή διαφοροποίηση επαναφέρθηκε συγχρόνως το σύστημα φορολογίας του SIR και τα ποσοστά βασικών πριμοδοτήσεων και φορολογίας καθορίστηκαν κατά τρόπο που το αποτέλεσμα να ισοδυναμεί με το αποτέλεσμα του συστήματος που είχε απορρίψει η Επιτροπή. Σχετικώς, η *προσφεύγουσα*

επισημαίνει, ιδίως, τις συμπληρωματικές παρατηρήσεις που υπέβαλε η κυβέρνηση στο ολλανδικό κοινοβούλιο στις 16 Μαρτίου 1978 διευκρινίζοντας με τη βοήθεια πινάκων και ποσοστιαίων υπολογισμών ότι από δημοσιονομική άποψη το αποτέλεσμα του φόρου που προβλεπόταν από το SIR, σε συνδυασμό με τη (νέα) βασική πριμοδότηση που προβλεπόταν από το WIR, ήταν παρόμοιο με το αποτέλεσμα της βασικής πριμοδότησης και της περιφερειακής πριμοδότησης που προβλέπονταν αρχικά.

Είναι, συνεπώς, σαφές ότι με το συνδυασμό του SIR με το WIR η κυβέρνηση θέλησε να πραγματοποιήσει στόχους που η Επιτροπή είχε κρίνει απαράδεκτους όταν υποβλήθηκαν με τη μορφή της γενικής περιφερειακής πριμοδότησης. Ο στόχος της ολλανδικής κυβέρνησης δεν έχει, εξάλλου, παρά ελάχιστη σημασία.

Η προσφεύγουσα αναφέρει, χάριν παραδείγματος, τις τροποποιήσεις των άρθρων 5, παράγραφος 2, και 10, παράγραφος 2, του SIR, δυνάμει των οποίων ο φόρος που προβλέπεται από αυτό το νόμο μπορεί να μειωθεί για ορισμένα ιδρύματα ή ταμεία, τα οποία, εφόσον δεν υπόκεινται στο φόρο εταιριών, δεν μπορούν να λάβουν ενισχύσεις για επένδυση βάσει του WIR.

1.2. Όσον αφορά το άρθρο 36 του WIR, η προσφεύγουσα σημειώνει ιδίως ότι δυνάμει του άρθρου 3α), παράγραφος 2, του SIR η επαναφορά του φόρου που προβλεπόταν από αυτό το νόμο για τα κτίρια δεν συνεπάγεται καμία φορολογική υποχρέωση, αν η άδεια οικοδόμησης είχε ζητηθεί πριν από την ημερομηνία της εν λόγω επαναφοράς. Πράγματι, κατά τη συζήτηση στο Κοινοβούλιο σχετικά με το συνδυασμό του WIR και του SIR εξετάστηκε η κατάσταση των

επιχειρηματιών, οι οποίοι αφού είχαν ζητήσει άδεια οικοδόμησης πριν από την ημερομηνία επαναφοράς του φόρου, δεν όφειλαν το φόρο βάσει του SIR, αλλά μπορούσαν να λάβουν τη βασική πριμοδότηση βάσει του WIR, η οποία ανερχόταν για το σύνολο της επικρατείας σε 23 %. Η κατάσταση αυτή δεν επέτρεψε την επίτευξη του στόχου που επιδιωκόταν με το συνδυασμό του WIR και του SIR, δηλαδή της περιφερειακής διαφοροποίησης.

Όμως, γι' αυτό ακριβώς το σκοπό είχε προστεθεί στο WIR το άρθρο 36, δυνάμει του οποίου η συνεισφορά βάσει του WIR για τις αιτήσεις χορήγησης άδειας οικοδόμησης που είχαν υποβληθεί πριν από την επαναφορά του φόρου που προβλεπόταν από το SIR (δηλαδή πριν από τις 29 Ιουνίου 1978) μειώθηκε κατά το ύψος του φόρου που επιβάλλεται βάσει του SIR, δηλαδή κατήλθε από 23 σε 11 %.

Επιπλέον, κατά τη συζήτηση στο Κοινοβούλιο διατυπώθηκαν αντιρρήσεις κατά του άρθρου 36, επειδή εφαρμοζόταν στο σύνολο της επικρατείας και, συνεπώς, επίσης στις περιοχές που δεν περιλαμβάνονται στο «Randstad». Για να τεθεί τέλος σ' αυτές τις αντιρρήσεις η ολλανδική κυβέρνηση πήρε την απόφαση να περιορίσει το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 36 στο «Randstad» (και να μην εφαρμόσει το άρθρο στα κτίρια που εξαιρούνται από το φόρο βάσει του SIR).

Κατά συνέπεια, το άρθρο 36 είχε ως αποτέλεσμα ιδιάζουσα στρέβλωση στις επενδύσεις που συνάγονται από τις αιτήσεις άδειας οικοδόμησης που υποβλήθηκαν πριν από τις 29 Ιουνίου 1978. Πράγματι, στο εσωτερικό του «Randstad» η πριμοδότηση που χορηγείται βάσει του WIR ήταν 11 %, ενώ αλλού ήταν 23 %.

2. Η *ολλανδική κυβέρνηση* παρατηρεί κατά πρώτο λόγο ότι η φορολογία βάσει του SIR αποτελεί μέσο που λειτουργεί σφαιρικά και δεν μπορεί από τη φύση της να θεωρηθεί ως ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 92. Πράγματι, ύστερα από συνεννόηση με την Επιτροπή η ολλανδική κυβέρνηση είχε τη γνώμη και την έχει ακόμη σήμερα ότι μπορεί να θεωρεί από άποψη κοινοτικού δικαίου ότι το SIR δεν δίνει λαβή για αντιρρήσεις.

Όσον αφορά το WIR, η ολλανδική κυβέρνηση το καθορίζει ως μέσο ενθάρρυνσης των επενδύσεων που συνίσταται σε συνδυασμό της γενικής βασικής πριμοδότησης και των ειδικών πριμοδοτήσεων. Η βασική πριμοδότηση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ενίσχυση κατά την έννοια των άρθρων 92 και 93 της Συνθήκης επειδή, για να συμβεί αυτό, πρέπει οι δημόσιες αρχές να ευνοούν ορισμένους επιχειρηματίες ή ορισμένες παραγωγές. Όμως, αυτή η βασική πριμοδότηση δεν έχει εκλεκτικό χαρακτήρα, επειδή αποβαίνει σε όφελος όλων των επιχειρηματιών και όλων των παραγωγών. Αντιθέτως, οι ειδικές πριμοδοτήσεις είναι πράγματι ενισχύσεις κατά την έννοια της Συνθήκης, αλλά κατά το μέτρο που διατηρήθηκαν η Επιτροπή έκρινε ότι συμβιβάζονται με την Κοινή Αγορά.

Για την ολλανδική κυβέρνηση ο συνδυασμός του SIR με το WIR δεν μπορεί πλέον να θεωρηθεί ως ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 92 της Συνθήκης. Βεβαίως, δεν μπορεί να μη γίνει δεκτό ότι με τον καιρό θα γινόταν προσπάθεια να εναρμονιστούν καλύτερα οι δύο νόμοι, πρόκειται όμως για δύο διαφορετικούς νόμους που καθένας τους έχει το δικό του αντικείμενο. Πράγματι, το WIR αποβλέπει στην ενθάρρυνση των επενδύσεων και το SIR έχει ως σκοπό να επηρεάσει τις επενδύσεις υπό το ειδικό πρίσμα της συγκέντρωσης της συμφορήσης σε μία καθορισμένη ζώνη και να συμβάλλει έτσι στην κατάλληλη χωροταξία.

Κατά τη σύσκεψη με την Επιτροπή το 1978 σχετικά με το αντικείμενο του νομοσχεδίου του WIR συμφωνήθηκε, εξάλλου, επίσης να τεθεί εκ νέου συγχρόνως σε ισχύ το SIR, ούτε όμως αυτό συνέβαλε να μεταβληθεί η αντίληψη της Επιτροπής.

2.1. Τέλος, όσον αφορά το άρθρο 36 του WIR, η ολλανδική κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι το άρθρο αυτό προβλέπει απλώς μείωση της βασικής πριμοδότησης βάσει του WIR σε ορισμένες τελείως ειδικές περιπτώσεις και ότι αφορά τις επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ της 23ης Μαΐου και της 28ης Ιουνίου 1978. Πρόκειται, συνεπώς, για μία μεταβατική διάταξη προορισμένη να παρεμποδίσει τη μη ορθή εφαρμογή του WIR. Η διάταξη αυτή έχει ως αντικείμενο τη μείωση της γενικής βασικής πριμοδότησης και, συνεπώς, δεν μπορεί από τη φύση της να χαρακτηριστεί ως μέτρο αντίθετο προς το άρθρο 92 της Συνθήκης.

3. Η *ιταλική κυβέρνηση* δεν αναφέρεται, στο υπόμνημά της, στην ουσία του πρώτου ερωτήματος. Το ερώτημα αυτό δεν μπορεί να συσχετιστεί με την ερμηνεία του άρθρου 92 της Συνθήκης. Πράγματι, στο πλαίσιο αυτής της διάταξης δεν έχει καμία πρακτική σημασία να χαρακτηριστεί ως ενίσχυση μία κρατική παρέμβαση, αν ο χαρακτηρισμός αυτός γίνεται χωριστά από την εκτίμηση του συμβιβασμού της με την κοινή αγορά, εκτίμηση που εμπίπτει στην πρωτογενή και μη μεταδιβάσιμη αρμοδιότητα της Επιτροπής.

Αντιθέτως, αν το ερώτημα αναφέρεται στην ερμηνεία του άρθρου 93 της Συνθήκης, ο χαρακτηρισμός θα χρησίμευε για να διαπιστωθεί αν στην υπόθεση που ήχθη ενώπιον του Δικαστηρίου συγκεντρώνονται ή

όχι οι προϋποθέσεις που καθιστούν αναγκαίες ή δυνατές τις ενέργειες και τις διαδικασίες που προβλέπονται από αυτή τη διάταξη. Εν πάση περιπτώσει, από αυτή τη διαδικαστική άποψη το ερώτημα φαίνεται ότι έχει χάσει τη σημασία του λόγω των απαντήσεων που δόθηκαν στις επόμενες ερωτήσεις, οι οποίες του αφαιρούν κάθε σημασία στα πλαίσια δίκης ενώπιον εθνικού δικαστηρίου, στην οποία η διαφορά αφορά την εφαρμογή εθνικών διατάξεων, επί των οποίων δεν υπάρχει τελική απόφαση κατά την έννοια του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης ούτε διαδικασία που να εκκρεμεί σχετικώς.

4. Κατά την άποψη της *Επιτροπής*, συνιστά υπερβολή το να θεωρηθεί ως έμμεση ενίσχυση για ορισμένες δραστηριότητες σε ορισμένες ζώνες επιδάρυσης, με την οποία επιδιώκεται επιδράδυνση της ανάπτυξης σε άλλες περιοχές. Είναι, πράγματι, σαφές ότι η επιχείρηση που λόγω της επιδάρυσεως αυτής αποφασίζει να εγκαταλείψει τελείως ή εν μέρει τη ζώνη του «Randstad» εξακολουθεί να διαθέτει το συνολικό χώρο της Κοινής Αγοράς για να επανεγκατασταθεί. Γι' αυτό το λόγο, ούτε είναι δυνατό να προβλεφθεί ποιο άλλο μέρος των Κάτω Χωρών θα επιλέξει η επιχείρηση αυτή ενδεχομένως για να επανεγκατασταθεί. Για το λόγο αυτό η Επιτροπή δεν θεώρησε ποτέ το SIR ως μέτρο που συνιστά ενίσχυση. Εξάλλου είχε διευκρινίσει κατά τον υπό κρίση χρόνο, με ανεπίσημη διοικητική ανακοίνωση, ότι θεωρούσε τα άρθρα 92 και 93 ότι δεν εφαρμόζονται εν προκειμένω.

Επειδή το SIR προέβλεπε, κατά την Επιτροπή, μέγιστη φορολογία, συνάγεται από αυτό ότι ακόμη και στην περίπτωση που η φορολογία αυτή θα συνιστούσε ενίσχυση, οι ενδεχόμενες διαφοροποιήσεις κάτω από αυτό το ανώτατο όριο δεν είχαν το χαρα-

κτήρα νέων μέτρων. Ομοίως, οι εθνικές επιδάρυσεις, με τις οποίες επιδιώκεται η επιδράδυνση ορισμένων εξελίξεων δεν μπορούν να δικαιολογήσουν διαφορετική εκτίμηση παρά μόνο αν θεσπίζονται με το σκοπό να καταστρατηγηθούν τα άρθρα 92 και 93 της Συνθήκης. Αυτό δεν συμβαίνει εν προκειμένω.

Εκτός τούτου, ένα μέτρο χωροταξίας, το οποίο θεωρούμενο αυτοτελώς δεν έχει το χαρακτήρα ενίσχυσης, δεν μπορεί να μεταβάλει φύση από το γεγονός ότι υφίστανται ή έχουν θεσπιστεί παραλλήλως άλλα μέτρα που έχουν αυτό το χαρακτήρα. Πρόκειται για δύο διαφορετικά μέσα τόσο σε επίπεδο πολιτικό όσο και σε επίπεδο οικονομικό και νομικό. Η συνύπαρξη επιδάρυσεων βάσει του SIR και επιδοτήσεων βάσει του WIR δεν εμποδίζει καθόλου τις επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες στη ζώνη του «Randstad» να επιλέξουν ελεύθερα μεταξύ της μεταφοράς προς τα άλλα κράτη μέλη και του ευεργετήματος της ρύθμισης που θεσπίστηκε με το WIR. Η ελευθερία αυτή δεν μειώνεται καθόλου από το γεγονός ότι η εκ νέου θέση σε ισχύ των επιδάρυσεων που προβλέπονται από το SIR συνδέεται πολιτικά με τροποποίηση των λεπτομερειών εφαρμογής που προβλέπονται από το WIR.

Κατά συνέπεια, η Επιτροπή θεωρεί ότι αρκεί να διευκρινιστεί, προς απάντηση στο πρώτο ερώτημα του *Gerechthof*, ότι η φορολογία, με την οποία επιδιώκεται η επιδράδυνση ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων, ακόμη και αν περιορίζεται σε μια περιοχή, δεν αποτελεί μέτρο που συνιστά ενίσχυση για τις επιχειρήσεις άλλων περιοχών, στις οποίες δεν εφαρμόζεται και ότι το ίδιο συμβαίνει, όταν η φορολογία αυτή υφίσταται παράλληλα με άλλα μέτρα που έχουν σαφώς το χαρακτήρα ενίσχυσης κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

iii) *Επί του δευτέρου ερωτήματος*

1. Κατά την *προσφεύγουσα* σε περιπτώσεις όπως η εν προκειμένω πρέπει να συνάγεται σαφώς από τα κοινοδουλευτικά έγγραφα ή από τη δημοσίευση στο «Staatscourant» ότι η ενίσχυση γνωστοποιήθηκε. Η δημοσίευση παρουσιάζει κεφαλαιώδες ενδιαφέρον για τις επιχειρήσεις, επειδή η γνωστοποίηση έχει καθοριστική σημασία όσον αφορά το νομικό κύρος της εφαρμογής της ενίσχυσης.

2. Η *ολλανδική κυβέρνηση* υπογραμμίζει ότι η γνωστοποίηση στην Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 93 της Συνθήκης έχει ως σκοπό να της καταστήσει δυνατό να ελέγξει αν τηρήθηκαν από τα κράτη μέλη οι διατάξεις της Συνθήκης στον τομέα των ενισχύσεων. Δεν μπορεί, συνεπώς, να συναχθεί από το άρθρο 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης ούτε από τη σχετική νομολογία καμία υποχρέωση για κράτος μέλος να γνωστοποιήσει αμέσως κατά τον ένα ή άλλο τρόπο σε κάθε ενδιαφερόμενο την πρόθεση θέσπισης ή τροποποίησης των ενισχύσεων που έχουν γνωστοποιηθεί στην Επιτροπή.

3. Η *ιταλική κυβέρνηση* θεωρεί ότι η αρνητική απάντηση στο δεύτερο ερώτημα μπορεί να στηριχθεί απλούστατα στο άρθρο 93, παράγραφος 3, το οποίο δεν προβλέπει υποχρέωση πληροφόρησης του κοινού κατά την έννοια που την αντιλαμβάνεται το ερώτημα που υποβλήθηκε.

Το συμπέρασμα αυτό επιρρωνύεται εξάλλου από ορισμένες πιο ουσιαστικές σκέψεις.

Έτσι, η απλή ανακοίνωση στην Επιτροπή αρκεί για να πραγματοποιηθεί το αντικείμενο του κανόνος που είναι να προκληθεί η παρέμβαση της αρχής που μόνο αυτή, με επιφύλαξη του εκ των υστέρων δικαιοδο-

τικού ελέγχου του Δικαστηρίου, εν προκειμένω, μπορεί να αποφανθεί επί του συμβιβάσιμου της ενίσχυσης.

Εξάλλου, από το άρθρο 93, παράγραφος 1, καταδεικνύεται σαφώς ότι η εφαρμογή των αρχών που θέτονται με το άρθρο 92 εναπόκειται στην Επιτροπή σε συνεργασία με τα κράτη μέλη. Σ' αυτά τα τελευταία συνεπώς, επιφυλάσσεται η συμμετοχή στις διαδικασίες που προβλέπονται προκειμένου να πραγματοποιηθεί ο στόχος που προαναφέρεται στο άρθρο 93.

Τέλος, η διάταξη που περιέχεται στο άρθρο 93, παράγραφος 2, και που υποχρεώνει την Επιτροπή, όταν κινεί τη διαδικασία διαπίστωσης του μη συμβιβάσιμου ενίσχυσης, να δίνει στους ενδιαφερόμενους τη δυνατότητα να υποβάλλουν τις παρατηρήσεις τους, επιβεβαιώνει τα παραπάνω.

Είναι, συνεπώς, σαφές ότι ακόμη και αν γίνει δεκτή ευρεία ερμηνεία της λέξης «ενδιαφερόμενος», που να επεκτείνεται σε υποκείμενα διαφορετικά από τα κράτη, η παραδοχή αυτή θα είχε νομική σημασία μόνο κατά τη διαδικασία που κινεί η Επιτροπή επιβάλλοντας υποχρεώσεις πληροφόρησης σ' αυτήν και όχι στο κράτος, το οποίο έχει προβεί στην αρχική γνωστοποίηση.

4. Η *Επιτροπή* θεωρεί ότι η απάντησή της στο πρώτο ερώτημα καθιστά τα άλλα ερωτήματα του *Gerechthof* χωρίς αντικείμενο. Με την επιφύλαξη αυτή παρατηρεί ότι το άρθρο 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης δεν απαιτεί να πληροφορούνται όλοι οι ενδιαφερόμενοι για τα σχέδια, με τα οποία επιδιώκεται η θέσπιση ή η τροποποίηση των ενισχύσεων. Ειδικότερα, το γεγονός ότι δίνεται η δυνατότητα στους ενδιαφερόμενους να υποβάλλουν τις παρατηρήσεις τους, όπως αναφέρει το άρθρο 93, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, αφορά τις περιπτώσεις, για τις οποίες η Επιτροπή

θεωρεί ότι πρέπει να κινήσει τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο αυτό.

iv) Επί του τρίτου ερωτήματος

1. Η *προσφεύγουσα* παρατηρεί ότι ακόμα και αν η ρύθμιση των φόρων δάσει του SIR είχε γνωστοποιηθεί στην Επιτροπή κατά τη στιγμή της επεξεργασίας αυτού του νόμου το 1973/74, θα έπρεπε να είχε γίνει νέα γνωστοποίηση το 1978 για την επαναφορά του φόρου και την προσαρμογή του SIR προς το WIR. Όμως, στην αλληλογραφία που διεξήχθη μεταξύ της Επιτροπής και της ολλανδικής κυβέρνησης δεν γίνεται λόγος για επαναφορά του φόρου δάσει του SIR σε συνδυασμό με το σχέδιο του τροποποιημένου WIR. Εκτός τούτου, η Επιτροπή έκλεισε τη διαδικασία δάσει του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης τον Απρίλιο 1978 και μόλις το Μάιο-Ιούνιο 1978 η κυβέρνηση και το ολλανδικό κοινοβούλιο συζήτησαν το άρθρο 36 του WIR. Η προσφεύγουσα συμπεραίνει ότι η ενίσχυση δεν είχε δεόντως γνωστοποιηθεί στην Επιτροπή.

2. Κατά την *ολλανδική κυβέρνηση*, κάθε γνωστοποίηση από κράτος μέλος προς την Επιτροπή για την πρόθεσή του να θεσπίσει ή να τροποποιήσει ενισχύσεις πρέπει επίσης να αναφέρεται στις ουσιαστικές τροποποιήσεις του σχεδίου ενίσχυσης, όταν οι τροποποιήσεις αυτές επέρχονται κατά τη διάρκεια της συζήτησης στο Κοινοβούλιο.

3. Κατά την *ιταλική κυβέρνηση*, καταφατική απάντηση στο τρίτο ερώτημα, υπό την έννοια ότι η γνωστοποίηση του κράτους μέλους πρέπει να αναφέρεται επίσης στις τροποποιήσεις που επέρχονται στο σχέδιο

ενίσχυσης κατά τη διάρκεια της συζήτησης στο Κοινοβούλιο, φαίνεται να συνδέεται με μία υπερβολικά τυπολατρική αντίληψη των σχέσεων που πρέπει να διατηρούνται μεταξύ του κράτους μέλους και της Επιτροπής. Οι σχέσεις αυτές πρέπει να χαρακτηρίζονται από πραγματική και έντιμη συνεργασία του κράτους, έτσι ώστε να διασφαλίζεται μέσω καρποφόρου διαλόγου η αποτελεσματική επίτευξη των λειτουργιών εφαρμογής του άρθρου 92 που έχουν ανατεθεί στο κοινοτικό όργανο. Αυτό όμως το ουσιαστικό αποτέλεσμα μπορεί να επιτευχθεί χωρίς άσκοπη κατά γράμμα τήρηση των κανόνων και παρακαλυπτικές διαδικασίες, προφανώς αντίθετες προς το πνεύμα και τη λογική του άρθρου 93.

Σχετικώς, πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι κατηγορίες των ενισχύσεων που αναφέρονται στο άρθρο 92 συνιστούν συχνά κρατικές ενισχύσεις που συνδέονται με απρόβλεπτες ή προσωρινές ανάγκες και που πρέπει να πραγματοποιηθούν ταχέως.

Δεν είναι, συνεπώς, ορθό να εξομοιώνεται στην παρούσα υπόθεση η τροποποίηση του σχεδίου που είχε ήδη γνωστοποιηθεί στην Επιτροπή, η οποία επήλθε κατά την οριστική έγκριση αυτού του ίδιου του σχεδίου με την τροποποίηση που επήλθε στην ενίσχυση που είχε ήδη θεσπιστεί και εφαρμοστεί. Πράγματι, προβλέποντας προληπτικό έλεγχο από την Επιτροπή του σχεδίου ενίσχυσης παρά άλλων της ενίσχυσης που θεσπίστηκε, το άρθρο 93, παράγραφος 3, αποδέχεται έμμεσα τη δυνατότητα, που συνδέεται με τους συνταγματικούς μηχανισμούς του εσωτερικού δικαίου, μεταβολών του αρχικού σχεδίου χωρίς όμως αυτές να μπορούν να διαφεύγουν του ελέγχου της Επιτροπής. Παραμένει, πάντως, το γεγονός, αναφέρει η ιταλική κυβέρνηση, ότι οι μεταβολές αυτές γίνονται με πρωτοβουλία του κράτους και ότι η Επιτροπή έχει ήδη πληροφορηθεί σχετικώς με την αρχική γνωστοποίηση και, κατά συνέπεια, στο πλαίσιο μιας κατάστασης που η Επι-

τροπή είναι ήδη σε θέση να διατηρήσει υπό έλεγχο μέχρι την οριστική έκδαση.

4. Η *Επιτροπή* υποστηρίζει ότι είναι αυτονόητο ότι το περιεχόμενο των ανακοινώσεων των κρατών μελών αναφέρεται επίσης στις τροποποιήσεις που επέρχονται κατά την εξέταση μιας ενίσχυσης στο Κοινοβούλιο.

ν) *Επί του τετάρτου ερωτήματος*

1. Η *ολλανδική κυβέρνηση* θεωρεί ότι όταν μία τροποποίηση που επέρχεται σε μία νέα ενίσχυση που πρόκειται να θεσπιστεί δεν έχει γνωστοποιηθεί στην *Επιτροπή*, ενώ το σχέδιο αυτής της ενίσχυσης έχει πράγματι γνωστοποιηθεί στην *Επιτροπή*, η απαγόρευση εφαρμογής που προβλέπεται από το άρθρο 93, παράγραφος 3, τελευταία φράση, πρέπει να θεωρηθεί ότι εφαρμόζεται κατ' αρχή στο μέρος της ενίσχυσης που θεσπίζεται με την τροποποίηση αυτή. Αυτό δεν αποκλείει ότι η *Επιτροπή* μπορεί να αποδοκιμάσει την εν λόγω ενίσχυση στο σύνολό της αν διαπιστώσει ότι η τροποποίηση μεταβάλλει την ενίσχυση στο σύνολό της έτσι ώστε αυτή να μην μπορεί πλέον να χορηγηθεί.

2. Η *ιταλική κυβέρνηση* υπογραμμίζει ότι το άρθρο 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης διακρίνει σαφώς την προκαταρκτική φάση που χαρακτηρίζεται από ανεπίσημη ανταλλαγή απόψεων μεταξύ της *Επιτροπής* και του κράτους μέλους από την ενδεχόμενη έναρξη της επίσημης διαδικασίας που επακολουθεί, η φύση της οποίας είναι δικαστική και περατώνεται με απόφαση. Το άρθρο 93, παράγραφος 3, τελευταία φράση αναφέρεται σ' αυτή τη διαδικασία κατά τρόπο σαφή και θέδαιο προβλέποντας ανασταλτικό αποτέλεσμα του σχεδιαζόμενου μέτρου, όσο η *Επιτροπή* δεν έχει καταλήξει σε τελική απόφαση. Από αυτό συνάγεται ότι η υποχρέωση να μην εφαρμοστεί η ενίσχυση δεν μπορεί να γεννηθεί, αν η προ-

αναφερόμενη διαδικασία, που είναι απλώς ενδεχόμενη και όχι αναγκαστικά η συνέπεια της γνωστοποίησης του σχεδίου ενίσχυσης, δεν έχει επίσημα κινηθεί από την *Επιτροπή*. Η *Επιτροπή* δεν μπορεί, εξάλλου, να κινήσει τη διαδικασία παρά μόνο αν έχει σοβαρούς λόγους να πιστεύει ότι το σχέδιο ενίσχυσης ή η τροποποίησή του, ακόμα κι αν η γνωστοποίηση παρελήφθη, θα κηρυχθεί ασυμβίβαστο με την Κοινή Αγορά.

3. Κατά την *Επιτροπή*, από το άρθρο 93, παράγραφος 3, πρώτη φράση, συνάγεται ότι η τελευταία φράση της ίδιας παραγράφου εφαρμόζεται σε όλα τα σχέδια με τα οποία επιδιώκεται η θέσπιση ή η τροποποίηση ενισχύσεων.

III — Ερωτήσεις που τέθηκαν στην *Επιτροπή*

Το Δικαστήριο ζήτησε από την *Επιτροπή* να δώσει εγγράφως διευκρινίσεις ως προς τις συζητήσεις που είχε με την ολλανδική κυβέρνηση και ως προς τη θέση που έλαβε κατά τον υπό κρίση χρόνο ως προς:

α) το αρχικό σχέδιο του SIR·

β) τη δυνατότητα να τεθεί εκ νέου σε ισχύ αυτή η νομοθεσία συγχρόνως με την έναρξη ισχύος του WIR·

γ) τα προβλήματα από τη μεταβατική περίοδο που λύθηκαν με το άρθρο 36 του WIR.

Με έγγραφο της 29ης Φεβρουαρίου 1984, η *Επιτροπή* απάντησε στις ερωτήσεις του Δικαστηρίου. Σχετικώς, η *Επιτροπή* υπογράμμισε ιδίως:

— ότι το νομοσχέδιο SIR δεν αποτέλεσε αντικείμενο, αυτό καθαυτό, συζητή-

σεων με την ολλανδική κυβέρνηση. Πάντως, έγιναν επίσημες διαβουλεύσεις ως προς ένα ορισμένο σημείο του σχεδίου, δηλαδή την επιβάρυνση SIR επί των επιχειρήσεων ΕΚΑΧ. Με την ευκαιρία αυτών των διαβουλεύσεων οι υπηρεσίες της Επιτροπής κατέστησαν γνωστό ότι δεν θα θεωρούσαν το SIR ως ενίσχυση υπό την έννοια του άρθρου 92 της Συνθήκης ΕΟΚ·

- ότι η αναστολή του SIR αφορούσε μόνο την επιβάρυνση. Η ενδεχόμενη «επαναδραστηριοποίηση» της επιβάρυνσης SIR γνωστοποιήθηκε στην Επιτροπή κατά μία συζήτηση σε υπουργικό επίπεδο ως προς τις αιτιάσεις που διατύπωσε αυτή σχετικά με ορισμένα σημεία του WIR υπό την αρχική του μορφή. Ούτε αυτή η «επαναδραστηριοποίηση», υπό την αρχική μορφή του σχεδίου, δεν θεωρήθηκε ως ενίσχυση·

— ότι ενόψει του μεταβατικού χαρακτήρα του άρθρου 36 του WIR, η Επιτροπή θεώρησε κατά τον υπό κρίση χρόνο ότι δεν έπρεπε να πάρει θέση ειδικά ως προς αυτή τη διάταξη.

IV — Προφορική διαδικασία

Η προσφεύγουσα στην κύρια δίκη, εκπροσωπούμενη από τον T. R. Ottervanger, δικηγόρο Ρότερνταμ, η ολλανδική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον D. J. Keur, η ιταλική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον P. G. Ferri, και η Επιτροπή εκπροσωπούμενη από τον B. van der Esch, ανέπτυξαν προφορικά τις παρατηρήσεις τους κατά τη συνεδρίαση της 29ης Μαΐου 1984.

Ο γενικός εισαγγελέας ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 3ης Ιουλίου 1984.

Σκεπτικό

- 1 Με δύο αποφάσεις της 13ης Απριλίου 1983, που περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 24 Μαΐου και στις 7 Ιουλίου 1983, το Gerechtshof του Άμστερνταμ υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, τέσσερα προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 92 και 93 της Συνθήκης.
- 2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυσαν στο πλαίσιο δύο διαφορών μεταξύ της εταιρίας Heineken Brouwerijen BV, προσφεύγουσας στην κύρια δίκη, και των Inspecteurs der Vennootschapsbelasting (εφόρων εταιριών) αφενός του Άμστερνταμ, αφετέρου της Ουτρέχτης, όσον αφορά οφειλόμενους από την προσφεύγουσα φόρους για την περίοδο 1977-1979.
- 3 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι, το 1972, η ολλανδική κυβέρνηση, για να αμβλύνει τα προβλήματα που προξενεί η πληθυσμιακή συμφόρηση στις αστικές περιοχές του δυτικού τμήματος των Κάτω Χωρών, γνωστές ως «Randstad-Nederland», κατέθεσε στο Κοινοβούλιο νομοσχέδιο, με την ονομασία «Wet Selectieve Investeringsregeling» (στο εξής: SIR), με το οποίο επιβλήθηκε φόρος στο μεγαλύ-

τερο μέρος των νέων επενδύσεων στις περιοχές αυτές. Το SIR ψηφίστηκε το 1974, αλλά δεν τέθηκε σε ισχύ παρά μόνο ως προς ένα πολύ περιορισμένο μέρος του πεδίου εφαρμογής του, ανεστάλη δε η ισχύς του το 1976.

- 4 Στις 16 Φεβρουαρίου 1977, η ολλανδική κυβέρνηση κατέθεσε στο Κοινοβούλιο νομοσχέδιο με την ονομασία «Wet Investeringsrekening» (στο εξής: το WIR), το οποίο προέβλεπε σύστημα εισφορών στις επενδύσεις υπό τη μορφή φορολογικών μειώσεων. Καταρχήν, οι εισφορές αυτές περιελάμβαναν βασική πριμοδότηση, χορηγούμενη σε κάθε επένδυση, και εκλεκτικές πριμοδοτήσεις, μεταξύ των οποίων υπήρχε και μία «γενική περιφερειακή πριμοδότηση» που προοριζόταν μόνο για τις επενδύσεις που πραγματοποιούνταν εκτός Randstad.
- 5 Με έγγραφο της 18ης Φεβρουαρίου 1977, η ολλανδική κυβέρνηση γνωστοποίησε στην Επιτροπή το νομοσχέδιο WIR, κατ' εφαρμογή του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης. Με έγγραφο της 26ης Μαΐου 1977, η Επιτροπή απάντησε ότι είχε κινήσει κατά του νομοσχεδίου αυτού τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, όσον αφορά το μηχανισμό των εκλεκτικών πριμοδοτήσεων και, ιδίως, τη γενική περιφερειακή πριμοδότηση, με την αιτιολογία ότι η πριμοδότηση αυτή δεν αφορούσε συγκεκριμένη περιοχή. Ύστερα από συνεννόηση μεταξύ της Επιτροπής και της ολλανδικής κυβέρνησης, η τελευταία παραιτήθηκε από τη θέσπιση της γενικής περιφερειακής πριμοδότησης και περιέλαβε το σχετικό ποσό στη βασική πριμοδότηση. Η Επιτροπή, αφού, με έγγραφό της 16ης Μαρτίου 1978, ενημερώθηκε σχετικά από την ολλανδική κυβέρνηση, ανακοίνωσε στην τελευταία, στις 21 Απριλίου 1978, ότι είχε λήξει η διαδικασία που είχε κινηθεί κατά του νομοσχεδίου WIR.
- 6 Κατά τη συζήτηση του νομοσχεδίου WIR στο κοινοβούλιο, αποφασίστηκε να ισχύσει εκ νέου η φορολογία που προβλεπόταν από το SIR. Προς το σκοπό αυτό, περιελήφθησαν στο νομοσχέδιο WIR ορισμένες τροποποιήσεις του SIR που απέβλεπαν στο συντονισμό των δύο συστημάτων. Επί πλέον, το άρθρο 36 του WIR προέβλεπε ότι κατά τη διάρκεια μεταβατικής περιόδου μέχρι την επαναφορά του φόρου που είχε θεσπιστεί από τον SIR, οι εισφορές στις επενδύσεις που καταβάλλονταν υπό μορφή φορολογικής μείωσης θα ήταν μειωμένες για τις επενδύσεις που πραγματοποιούνταν στο Randstad. Το WIR ψηφίστηκε στις 29 Ιουνίου 1978 και τέθηκε σε ισχύ αναδρομικά από 24ης Μαΐου 1978. Η αναστολή του SIR ανακλήθηκε από 29ης Ιουνίου 1978.

- 7 Όπως προκύπτει, η προσφεύγουσα στην κύρια δίκη πραγματοποίησε, το 1978 και το 1979, στις περιοχές του Randstad, δύο επενδύσεις, για τις οποίες χορηγήθηκαν οι εισφορές που προβλέπει το WIR. Εντούτοις, για τη μία επένδυση η εισφορά μειώθηκε κατ'εφαρμογή του μεταβατικού κανόνα που περιέχεται στο άρθρο 36 του WIR, στην άλλη δε επιβλήθηκε ο φόρος που προβλέπεται από το SIR.
- 8 Ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, η προσφεύγουσα αξίωσε για τις δύο αυτές επενδύσεις ακέραιες τις εισφορές χωρίς να επιβληθεί ο φόρος. Υποστήριξε ότι τα ληφθέντα μέτρα, θεωρούμενα στο σύνολό τους, είχαν στην πραγματικότητα θεσπίσει ενίσχυση, το αποτέλεσμα της οποίας ήταν το ίδιο με το αποτέλεσμα της ενίσχυσης που προέβλεπε αρχικά το νομοσχέδιο WIR, κατά του οποίου η Επιτροπή είχε διατυπώσει αντιρρήσεις. Κατά συνέπεια, το SIR, η διαφοροποιημένη φορολογία του άρθρου 36 του WIR, καθώς και τα πραγματικά αποτελέσματά του σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα του SIR πρέπει να θεωρηθούν, μεμονωμένα ή στο σύνολό τους, ως ενίσχυση ή ενισχύσεις, υπό την έννοια του άρθρου 92 της Συνθήκης, που τέθηκαν σε εφαρμογή χωρίς προηγούμενη γνωστοποίηση, όπως ορίζει το άρθρο 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης.
- 9 Το *Gerechthof*, θεωρώντας ότι η ερμηνεία, ως προς το θέμα αυτό, των άρθρων 92 και 93 της Συνθήκης του ήταν απαραίτητη για την έκδοση των αποφάσεών του, ανέβαλε τη δίκη και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα, όμοια και στις δύο υποθέσεις, ερωτήματα:
1. Το «*Wet Selectieve Investeringsregeling*», οι τροποποιήσεις αυτού του νόμου ως προς τα αποτελέσματά τους, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του «*Wet Investeringsrekening*», η διαφοροποιημένη φορολογία που περιλήφθη στο άρθρο 36 του τελευταίου αυτού νόμου ή τα συνδυασμένα πραγματικά αποτελέσματα των νόμων αυτών μπορούν μεμονωμένα ή στο σύνολό τους να θεωρηθούν ως ενίσχυση ή ως ενισχύσεις, όπως εκτίθεται στο σκεπτικό της απόφασης αυτής;
 2. Το άρθρο 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης πρέπει να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι κάθε ενδιαφερόμενο πρόσωπο πρέπει να έχει τη δυνατότητα να γνωρίζει αμέσως και σαφώς τη γνωστοποίηση κράτους μέλους προς την Επιτροπή περί της προθέσεως θεσπίσεως ή τροποποιήσεως ενισχύσεων;

3. Μία τέτοια γνωστοποίηση πρέπει επίσης να αναφέρεται και στις τροποποιήσεις που επιφέρονται στο σχέδιο νόμου κατά τη διάρκεια των κοινοβουλευτικών συζητήσεων;
4. Όταν μία τροποποίηση που ελέγχεται σε υπό θέσπιση νέα ενίσχυση δεν κοινοποιείται στην Επιτροπή, ενώ της έχει κοινοποιηθεί το σχέδιο ενίσχυσης, το οποίο τροποποιείται, η απαγόρευση περί εφαρμογής που προβλέπεται στο άρθρο 93, παράγραφος 3, τελευταία φράση, της Συνθήκης πρέπει να θεωρείται ως εφαρμοστέα και, σε καταφατική περίπτωση, η απαγόρευση αυτή εφαρμόζεται μόνο ως προς το μέρος της ενίσχυσης που θεσπίστηκε με την τροποποίηση αυτή;
- 10 Υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο, με απόφασή του στο πλαίσιο του άρθρου 177 της Συνθήκης, δεν μπορεί να αποφανθεί επί της ερμηνείας εθνικών νομοθετικών ή κανονιστικών διατάξεων, ούτε επί της συμφωνίας των διατάξεων αυτών με το κοινοτικό δίκαιο, αλλά ότι μπορεί μόνο να παράσχει στο εθνικό δικαστήριο τα στοιχεία ερμηνείας που αναφέρονται στο κοινοτικό δίκαιο και τα οποία θα επιτρέψουν στο εθνικό δικαστήριο να επιλύσει το νομικό πρόβλημα, του οποίου επελήφθη. Συνεπώς, πρέπει εν προκειμένω να παρασχεθούν στο *Gerechtshof* τα στοιχεία ερμηνείας που θα του επιτρέψουν να κρίνει αν η προσφεύγουσα στην κύρια δίκη δικαιούται να επικαλεστεί τη μη τήρηση από την ολλανδική κυβέρνηση των σχετικών με τις κρατικές ενισχύσεις διατάξεων της Συνθήκης, προκειμένου να αποκρούσει ως προς αυτή την εφαρμογή των εν λόγω διατάξεων, στην οποία προέβησαν οι φορολογικές αρχές.
- 11 Δεν μπορεί να γίνει επίκληση των διατάξεων αυτών από τους ιδιώτες παρά μόνον όταν τα εν λόγω εθνικά μέτρα αποτελούν ενισχύσεις υπό την έννοια του άρθρου 92 και όταν η διαδικασία ελέγχου που προβλέπεται από το άρθρο 93, παράγραφος 3, δεν έχει τηρηθεί (απόφαση της 22. 3. 1977, *Steinike και Weinlig*, 78/76, *Jurispr.* σ. 595). Εφόσον από τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης της κύριας δίκης προκύπτει ότι οι κανόνες διαδικασίας τηρήθηκαν όντως, δεν υπάρχει κανένας λόγος να ερευνηθεί η φύση του εν λόγω εθνικού μέτρου. Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Δικαστήριο κρίνει σκόπιμο να εξετάσει πρώτον τα ερωτήματα, τα οποία αφορούν την τήρηση των κανόνων διαδικασίας που θεσπίζονται από το άρθρο 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

12 Με το ερώτημα αυτό το *Gerechtshof* ερωτά αν η γνωστοποίηση, από κράτος μέλος προς την Επιτροπή, ενός σχεδίου ενισχύσεως πρέπει να ανακοινώνεται αμέσως και σαφώς σε κάθε ενδιαφερόμενο πρόσωπο.

13 Κατά το άρθρο 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης,

«η Επιτροπή ενημερώνεται εγκαίρως περί των σχεδίων που αποβλέπουν να θεσπίσουν ή να τροποποιήσουν τις ενισχύσεις, ώστε να δύναται να υποβάλει τις παρατηρήσεις της. Αν κρίνει ότι σχέδιο ενισχύσεως δεν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, κατά το άρθρο 92, κινεί αμελλητί τη διαδικασία που προβλέπεται από την προηγούμενη παράγραφο. Το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος δεν δύναται να εφαρμόσει τα σχεδιαζόμενα μέτρα πριν η Επιτροπή καταλήξει σε τελική απόφαση».

14 Πρέπει να γίνει δεκτό ότι το κείμενο αυτό δεν κάνει λόγο για υποχρέωση παρόμοια με εκείνη που αναφέρει το δεύτερο ερώτημα, πράγμα το οποίο είναι σύμφωνο με τους σκοπούς των διατάξεων που αναφέρθηκαν πιο πάνω και με το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται. Σκοπός της πρώτης φράσης της παραγράφου 3 είναι μόνο να εξασφαλίσει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να ασκεί, εγκαίρως και προς το γενικό συμφέρον των Κοινοτήτων, τον έλεγχό της σε κάθε σχέδιο που αποβλέπει στη θέσπιση ή την τροποποίηση των ενισχύσεων. Αντιθέτως, τα συμφέροντα των ενδιαφερομένων ιδιωτών διασφαλίζονται με την παράγραφο 2, η οποία επιβάλλει στην Επιτροπή την υποχρέωση, όταν κινεί τη διαδικασία που προβλέπει η παράγραφος αυτή, να τάσσει προθεσμία στους ενδιαφερόμενους για να υποβάλλουν τις παρατηρήσεις τους.

15 Επομένως, στο δεύτερο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι το άρθρο 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης δεν απαιτεί να φέρεται αμέσως εις γνώση κάθε ενδιαφερόμενου, η γνωστοποίηση προς την Επιτροπή, από κράτος μέλος, των σχεδίων που αποβλέπουν στη θέσπιση ή την τροποποίηση των ενισχύσεων, δεδομένου ότι η υποχρέωση αυτή βαρύνει μόνο την Επιτροπή, όταν αυτή κινεί τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 93, παράγραφος 2.

Επί του τρίτου ερωτήματος

16 Με το ερώτημα αυτό, το *Gerechtshof* ερωτά αν η υποχρέωση ενημέρωσης της Επιτροπής επί των σχεδίων ενισχύσεων, η οποία επιβάλλεται στα κράτη μέλη με το άρθρο 93, παράγραφος 3, πρώτη φράση, εφαρμόζεται επίσης και στις τροπο-

ποιήσεις που επιφέρονται στα σχέδια αυτά κατά τη διάρκεια των κοινοβουλευτικών συζητήσεων.

- 17 Αρκεί να παρατηρηθεί σχετικά ότι το άρθρο 93, παράγραφος 3, δεν αφορά μόνο τη θέσπιση των ενισχύσεων, αλλά επίσης και την τροποποίησή τους και ότι ο στόχος της πρώτης φράσης, όπως περιγράφεται πιο πάνω, δεν θα μπορούσε να εκπληρωθεί, αν η Επιτροπή ενημερωνόταν μόνο για τα αρχικά σχέδια και όχι για τις τροποποιήσεις που επέρχονται μεταγενεστέρως. Πάντως, πρέπει να προστεθεί ότι οι πληροφορίες αυτές μπορούν να παρασχεθούν στην Επιτροπή στο πλαίσιο των διαβουλεύσεων που γίνονται μεταξύ αυτής και του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους και που προκλήθηκαν από την αρχική γνωστοποίηση.
- 18 Επομένως, στο τρίτο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι η υποχρέωση ενημέρωσης της Επιτροπής επί των σχεδίων που αποβλέπουν στη θέσπιση ή την τροποποίηση ενισχύσεων, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 93, παράγραφος 3, πρώτη φράση, δεν έχει εφαρμογή μόνο στο αρχικό σχέδιο, αλλά εκτείνεται επίσης και στις τροποποιήσεις που επιφέρονται μεταγενεστέρως σ' αυτό το σχέδιο, εξυπακούεται δε ότι οι πληροφορίες αυτές μπορούν να παρασχεθούν στην Επιτροπή στο πλαίσιο των διαβουλεύσεων που προηγήθηκαν από την αρχική γνωστοποίηση.

Επί του τέταρτου ερωτήματος

- 19 Το ερώτημα αυτό αφορά την απαγόρευση, που προβλέπεται στο άρθρο 93, παράγραφος 3, τελευταία φράση, θέσεως σε εφαρμογή των σχεδιαζομένων μέτρων πριν καταλήξουν οι διαδικασίες που ορίζονται στις παραγράφους 2 και 3 στη λήψη τελικής απόφασης. Το *Gerechtshof* ερωτά αν αυτή η απαγόρευση θέσεως σε εφαρμογή ισχύει για σχέδιο ενίσχυσης που έχει γνωστοποιηθεί κανονικά με την αρχική του διατύπωση, αλλά το οποίο τροποποιήθηκε μεταγενεστέρως χωρίς η Επιτροπή να έχει ενημερωθεί σχετικά και αν, στην περίπτωση αυτή, η απαγόρευση εφαρμόζεται μόνο στο τμήμα της ενίσχυσης που θεσπίστηκε με την τροποποίηση αυτή.
- 20 Όπως έχει ήδη υπογραμμίσει το Δικαστήριο μεταξύ άλλων στη Διάταξή του της 20ής Σεπτεμβρίου 1983 (Επιτροπή κατά Γαλλικής Δημοκρατίας, 171/83 R, *Racc.* 1983, σ. 2621), η τελευταία φράση της παραγράφου 3 του άρθρου 93 αποτελεί τη διασφάλιση του μηχανισμού ελέγχου που θεσπίζεται με το άρθρο αυτό, το οποίο, με τη σειρά του, είναι ουσιώδες για την εξασφάλιση της λειτουργίας της

Κοινής Αγοράς. Η απαγόρευση θέσεως σε εφαρμογή που προβλέπεται στο άρθρο αυτό αποβλέπει να εξασφαλίσει ότι τα αποτελέσματα του καθεστώτος ενισχύσεων δεν επέρχονται προτού παρασχεθεί στην Επιτροπή εύλογο χρονικό διάστημα για να εξετάσει λεπτομερώς το σχέδιο και, ενδεχομένως, να κινήσει τη διαδικασία που προβλέπεται στην παράγραφο 2 του ίδιου αυτού άρθρου.

21 Επομένως, η εν λόγω απαγόρευση αφορά το καθεστώς ενισχύσεων στο σύνολό του και στην τελική του μορφή, όπως θεσπίζεται από τις εθνικές αρχές. Άρα, αν το αρχικό σχέδιο τροποποιήθηκε, τότε το άρθρο 93, παράγραφος 3, τελευταία φράση, εφαρμόζεται στο σχέδιο αυτό, όπως έχει τροποποιηθεί: Σε περίπτωση που το σχέδιο γνωστοποιήθηκε, χωρίς η Επιτροπή να διατυπώσει αντιρρήσεις κατά του σχεδίου αυτού, το ενδιαφερόμενο όμως κράτος μέλος επέφερε τροποποιήσεις, για τις οποίες η Επιτροπή δεν ενημερώθηκε, η διάταξη αυτή εμποδίζει τη θέση σε εφαρμογή του καθεστώτος ενισχύσεων στο σύνολό του. Το αντίθετο μπορεί να συμβεί μόνο στην περίπτωση που η υλοτιθέμενη τροποποίηση αποτελεί στην πραγματικότητα αυτοτελές μέτρο ενίσχυσης που πρέπει να εκτιμηθεί χωριστά και δεν είναι επομένως ικανό να επηρεάσει την κρίση, την οποία η Επιτροπή έχει ήδη εκφέρει ως προς το αρχικό σχέδιο.

22 Στο τέταρτο ερώτημα προσήκει επομένως η απάντηση ότι η απαγόρευση θέσεως σε εφαρμογή που προβλέπεται στο άρθρο 93, παράγραφος 3, τελευταία φράση, εφαρμόζεται στο σύνολο του σχεδιαζόμενου καθεστώτος ενισχύσεων και στην τελική μορφή του, όπως θεσπίζεται από τις εθνικές αρχές. Αν στο σχέδιο, το οποίο γνωστοποιήθηκε αρχικά, επήλθαν εν τω μεταξύ τροποποιήσεις που δεν γνωστοποιήθηκαν στην Επιτροπή, η απαγόρευση εφαρμόζεται σ' αυτό το σχέδιο, όπως έχει τροποποιηθεί εκτός εάν η υλοτιθέμενη τροποποίηση αποτελεί στην πραγματικότητα αυτοτελές μέτρο ενίσχυσης που πρέπει να εκτιμηθεί χωριστά και δεν είναι επομένως ικανό να επηρεάσει την κρίση, την οποία η Επιτροπή έχει ήδη εκφέρει ως προς το αρχικό σχέδιο· στην τελευταία περίπτωση, η απαγόρευση δεν εφαρμόζεται παρά μόνο στο μέτρο ενίσχυσης που θεσπίζεται με την τροποποίηση.

23 Εν όψει των απαντήσεων που δόθηκαν στο δεύτερο, τρίτο και τέταρτο ερώτημα, το Δικαστήριο δεν κρίνει πλέον αναγκαίο να εξετάσει το πρώτο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 24 Τα έξοδα, στα οποία υποβλήθηκαν η κυβέρνηση του Βασιλείου των Κάτω Χωρών, η κυβέρνηση της Ιταλικής Δημοκρατίας και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης το χαρακτήρα παρεμπύπτοντος, που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα)

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε το *Gerechshof* του Άμστερνταμ, με απόφαση της 13ης Απριλίου 1983, αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης δεν απαιτεί να φέρεται αμέσως εις γνώση κάθε ενδιαφερόμενου η γνωστοποίηση προς την Επιτροπή, από κράτος μέλος, των σχεδίων που αποβλέπουν στη θέσπιση ή την τροποποίηση των ενισχύσεων, δεδομένου ότι η υποχρέωση αυτή βαρύνει μόνο την Επιτροπή, όταν αυτή κινεί τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 93, παράγραφος 2.
- 2) Η υποχρέωση ενημέρωσης της Επιτροπής επί των σχεδίων που αποβλέπουν στη θέσπιση ή την τροποποίηση ενισχύσεων, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 93, παράγραφος 3, πρώτη φράση, δεν έχει εφαρμογή μόνο στο αρχικό σχέδιο, αλλά εκτείνεται επίσης και στις τροποποιήσεις που επιφέρονται μεταγενεστέρως σ' αυτό το σχέδιο, εξυπακούεται δε ότι οι πληροφορίες αυτές μπορούν να παρασχεθούν στην Επιτροπή στο πλαίσιο των διαβουλεύσεων που διεξήχθησαν πριν από την αρχική γνωστοποίηση.
- 3) Η απαγόρευση θέσεως σε εφαρμογή που προβλέπεται στο άρθρο 93, παράγραφος 3, τελευταία φράση, εφαρμόζεται στο σύνολο του σχεδιαζόμενου καθεστώτος ενισχύσεων και στην τελική μορφή του, όπως θεσπίζεται από τις εθνικές αρχές. Αν στο σχέδιο, το οποίο γνωστοποιήθηκε αρχικά, επήλθαν εν τω μεταξύ τροποποιήσεις που δεν γνωστοποιήθηκαν στην Επιτροπή, η απαγόρευση εφαρμόζεται σ' αυτό το σχέδιο, όπως έχει τροπο-

ποιηθεί εκτός εάν η υποτιθέμενη τροποποίηση αποτελεί στην πραγματικότητα αυτοτελές μέτρο ενίσχυσης που πρέπει να εκτιμηθεί χωριστά και δεν είναι επομένως ικανό να επηρεάσει την κρίση, την οποία η Επιτροπή έχει ήδη εκφέρει ως προς το αρχικό σχέδιο· στην τελευταία περίπτωση, η απαγόρευση δεν εφαρμόζεται παρά μόνο στο μέτρο ενίσχυσης που θεσπίζεται με την τροποποίηση.

	Due	Κακούρης	
Everling		Galmot	Joliet

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 9 Οκτωβρίου 1984.

Ο γραμματέας
P. Heim

Ο πρόεδρος του πέμπτου τμήματος
O. Due

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
G. FEDERICO MANCINI
ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΑΝ ΣΤΙΣ 3 ΙΟΥΛΙΟΥ 1984¹

*Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,*

1. Αντικείμενο των προδικαστικών αυτών υποθέσεων είναι η ερμηνεία των άρθρων 92 και 93 της Συνθήκης ΕΟΚ που αφορούν τις κρατικές ενισχύσεις προς τις επιχειρήσεις. Πρόκειται κυρίως για τον καθορισμό ορισμένων όψεων της διαδικασίας *ad hoc* την οποία, κατά τους κανόνες αυτούς, πρέπει να εφαρμόζουν η Επιτροπή, τα κράτη μέλη και οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις για να διενεργούν ή να επιτρέπουν τη διενέργεια κατάλληλων προληπτικών ελέγχων στα εθνικά μέτρα παρεμβάσης.

Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης 91/83. Στις 30 Ιανουαρίου 1981, η αρμόδια εφορία εταιριών του Άμστερνταμ διαπίστωσε ότι η εταιρία περιορισμένης ευθύνης Heineken Brouwerijen, με έδρα το Zoeterwoude (Κάτω Χώρες), όφειλε για την περίοδο 1977/78 φόρο 44 240 451 ολλανδικών φιορινίων. Κατά της αποφάσεως αυτής, η εταιρία άσκησε ενώπιον του Gerechtshof του Άμστερνταμ προσφυγή με δικόγραφο που κατέθεσε στις 25 Μαρτίου 1981. Η πράξη θεσπίσεως φόρου — υποστηρίζει — δεν λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι κατά την περίοδο, στην οποία αναφέρεται ο φόρος, η εταιρία Heineken είχε

¹ — Μετάφραση από τα ιταλικά.